

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
(Τ.Ε.Φ.Α.Α.) Τρικάλων.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΓΑΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙΟΥ
ΑΡΤΑΣ

Δημουλάς Δημήτριος
Α.Φ.Μ. 0794008

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Θεόδωρος Νημάς.

ΤΡΙΚΑΛΑ 1998

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
(Τ.Ε.Φ.Α.Α.) Τρικάλων.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΓΑΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙΟΥ
ΆΡΤΑΣ

Δημουλάς Δημήτριος
Α.Φ.Μ. 0794008

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Θεόδωρος Νημάς.

ΤΡΙΚΑΛΑ 1998

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
(Τ.Ε.Φ.Α.Α.) Τρικάλων.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΓΑΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙΟΥ
ΑΡΤΑΣ

Δημουλάς Δημήτριος
Α.Φ.Μ. 0794008

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Θεόδωρος Νημάς.

ΤΡΙΚΑΛΑ 1998

T

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 1839 / 1

Ημερ. Εισ.: 19 - 09 - 2000

Δωρεά:

Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ - ΤΕΦΑΛ

1998

ΔΗΜ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

	σελ.
Εισαγωγικά	5
A. Ιστορικά - Γεωγραφικά στοιχεία.....	6
1. Κορφοβούνι.....	6
2. Ιστορική εξέλιξη του γάμου.....	8
B. Προξενιό - Αρραβώνες.....	8
1. Γενικά.....	8
2. Προξενιό.....	9
3. Αρραβώνες.....	10
4. Προετοιμασίες προίκας.....	11
5. Προικοσύμφωνο.....	12
Γ. Προετοιμασίες γάμου.....	13
1. Γενικά.....	13
2. Δευτέρα πριν από το γάμο.....	14
3. Τρίτη πριν από το γάμο.....	14
4. Τετάρτη πριν από το γάμο.....	15
5. Πέμπτη πριν από το γάμο.....	15
6. Παρασκευή πριν από το γάμο.....	16
7. Το “κλέψιμο” στα προικιά.....	17
Δ. Ο γάμος.....	18
1. Σάββατο πριν από το γάμο.....	18
2. Κυριακή του γάμου.....	19
α) Το κάλεσμα του νουνού.....	19
β) Το τραπέζι του γάμου.....	19
γ) Το ξύρισμα του γαμπρού.....	20
δ) Το ντύσιμο του γαμπρού.....	21
ε) Το στόλισμα της νύφης.....	21
στ) Η πομπή για το σπίτι της νύφης.....	22
ζ) Στο σπίτι της νύφης.....	23
η) Τα στέφανα.....	24
θ) Μετά τα στέφανα, στο σπίτι του γαμπρού.....	25
ι) Το γλέντι μετά τα στέφανα.....	26
Ε. Μετά τον γάμο.....	29
1. Στις βρύσες.....	29
2. “Πιστρόφια”.....	29
3. Προλήψεις μετά το γάμο.....	30
ΣΤ. Εικόνες.....	31
Z. Επίλογος.....	41
Λεξιλόγιο.....	42
Βιβλιογραφία.....	44
Πληροφορητές.....	45

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.

Για κάθε λαό, κάθε φυλή, υπάρχει μια κληρονομιά που τον βαραίνει. Άλλη με λιγότερη κι άλλη με μεγαλύτερη βαρύτητα και σπουδαιότητα.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη του γάμου σε μια παραδοσιακή κοινωνία, όπως παρουσιάζεται διαχρονικά. Να προσδιοριστούν οι αλλαγές που έχει επιφέρει ο χρόνος στο τελετουργικό του γάμου, τόσο για διάσωση - διατήρηση, όσο και για γνώση της πολιτισμικής μας ταυτότητας. Μέσα από τα ήθη - έθιμα - και προλήψεις που σχετίζονταν με τον γάμο, μπορούμε να φανταστούμε την ιδιαιτερότητα που έδιναν οι άνθρωποι σ' αυτό το μυστήριο της ζωής.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι αυτή της επιτόπιας έρευνας. Το υλικό συγκεντρώθηκε με προσωπική συμμετοχή και συνεντεύξεις με τους γεροντότερους κατοίκους της κοινότητας Κορφοβουνίου Άρτας, στην παρατήρηση, καθώς και στην μελέτη ελαχίστων γραπτών πηγών που υπήρχαν.

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

1. ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙ.(εικ.1,2,3).

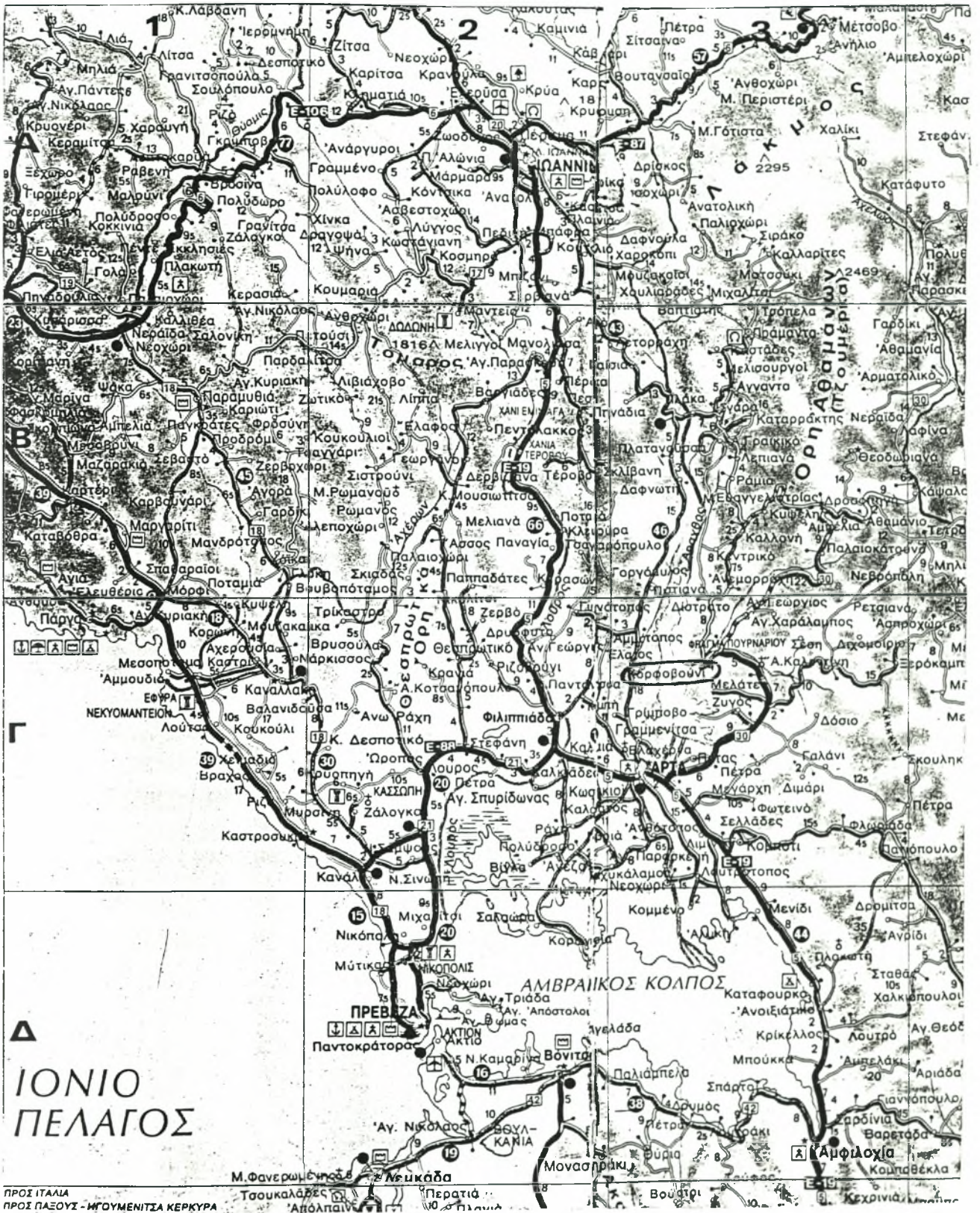
Το χωριό Κορφοβούνι (Πρένιστα παλιότερα) βρίσκεται περίπου 18 χιλιόμετρα βόρεια της Άρτας, στη δεξιά πλευρά του δρόμου Άρτας- Άγναντας. Στο Κορφοβούνι είχε καταφύγει παλιά και η Αγία Θεοδώρα, με το βρέφος του βασιλιά Μιχαήλ στα χέρια της, όταν εκδιώχτηκε από τον τελευταίο. Εκεί ο ιερέας του χωριού, αφού την πλησίασε και έμαθε τι είχε συμβεί, την πήρε σπίτι του και τη φρόντιζε, μαζί με το βρέφος, μέχρι να τελειώσει η εξορία της.

Πρόκειται για ένα μεγάλο χωριό (κεφαλοχώρι) που έχει γύρω στους 1500 κατοίκους. Είναι χτισμένο στις πλαγιές του όρους Ξεροβουνίου (οροσειρά Πίνδου), και αποτελείται από τέσσερις συνοικισμούς: Κορφοβούνι, Έλατος, Νεζερίστα, Ρουμάνια. Συνορεύει γύρω με τις κοινότητες: Γριμπόβου, Γραμμενίτσας, Βλαχέρνας, Αμμοτόπου και Πιστιανών.

Το τοπίο θα λέγαμε είναι κάπως ξεχωριστό και δεν μοιάζει με το πλατύστηθο τοπίο του κάμπου. Η χαμηλή βλάστηση (θάμνοι) συνδυάζεται αρμονικά με τα πλατήσκια πλατάνια, και δίνουν στο χωριό μια γραφικότητα.

Πηγές πλούτου για τους κατοίκους του αποτελούν η κτηνοτροφία και η πτηνοτροφία. Επίσης και λίγα αγροκτήματα (δανεικά ή ιδιόκτητα) που καλλιεργούνται στα πεδινά.

Στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι του Κορφοβουνίου είναι ντόπιοι με εξαίρεση λίγους που κατέβηκαν από ορεινότερα χωριά της ευρύτερης περιοχής. Έχουν καλές σχέσεις με τους κατοίκους των γειτονικών χωριών - Γριμπόβου, Γραμμενίτσας, Αμμοτόπου, Βλαχέρνας-, με τους οποίους αναπτύσσουν και αυξημένες εμπορικές ανταλλαγές.

ΠΡΟΣ ΙΤΑΛΙΑ
ΠΡΟΣ ΠΑΕΟΥΣ - ΜΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ ΚΕΡΚΥΡΑ

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

Ο γάμος αποτελεί πανάρχαιο τελετουργικό και ήταν γνωστός σε όλους τους λαούς, με διαφορετικό χρώμα και ύφος στον καθένα. Η πολιτεία στην αρχαία Ελλάδα ενδιαφερόταν για το γάμο και θεσμοθετούσε για τη διατήρηση και καθαρότητά του. Έτσι απαγορευόταν η επιμειξία με ξένους, ο γάμος με συγγενικά πρόσωπα, καθώς και η διγαμία. Ο θεσμός του γάμου ξεκίνησε από τον πρωτόγονο άνθρωπο σαν 'ελευθερογαμία' και 'πολυγαμία'. Σιγά – σιγά όμως έφτασε στη 'μονογαμία' του πολιτισμένου ανθρώπου.

Η σημασία που έδωσε ο άνθρωπος στο θεσμό του γάμου, φαίνεται κι από τα έθιμα που δημιούργησε γύρω από αυτόν και από την λεπτομερειακή τελετουργία, με την οποία τον περιέβαλε. Πολλά από αυτά τα έθιμα διατηρούνται και σήμερα, ιδίως στα χωριά, που μένουν πιο πιστά στις παραδόσεις. Δυστυχώς όμως, μόνο στις μνήμες κάποιων ηλικιωμένων ανθρώπων!

B. ΠΡΟΞΕΝΙΟ - ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ - ΠΡΟΙΚΑ.

1. ΓΕΝΙΚΑ

Ο παραδοσιακός γάμος, για τους κατοίκους του Κορφοβουνίου, είναι ένας λεβέντικος, χριστιανικός και αληθινά ελληνικός γάμος. Είναι ένα σύνολο από υπέροχες οικογενειακές τελετές, πράξεις και μελετημένες κοινωνικές εκδηλώσεις, που έχουν σκοπό την ηθική, θρησκευτική και πρακτική εισαγωγή των νέων, και ειδικά των δύο νεόνυμφων, στον ιερό βωμό και θεσμό της οικογενειακής ζωής.

Όλες αυτές οι ενέργειες του παραδοσιακού γάμου στηρίζονται πάνω στη σοφία του ανθρώπου, στο σεβασμό του ιερού δεσμού της οικογενειακής αγάπης, την προσήλωση στη θρησκεία και στα ήθη και έθιμα του τόπου.

Ας παρακολουθήσουμε τώρα τις διαδικασίες – προετοιμασίες που γινόταν για ένα παραδοσιακό γάμο στην κοινότητα Κορφοβουνίου.

2. ΠΡΟΞΕΝΙΟ.

Το προξενιό κυριαρχούσε την παλιότερη εποχή και γινόταν από ειδικευμένο, έξυπνο πρόσωπο, τον 'προξενητή' (εικ.4), ο οποίος με διάφορους χειρισμούς ρύθμιζε τις λεπτομέρειες του γάμου. Πολλές φορές ο προξενητής ενεργούσε με στόχο το δικό του κέρδος, αφού αρκετές φορές, έπαιρνε και μεσιτικά, δηλαδή προμήθεια έναντι του έργου που επιτελούσε. 'Αν πετύχεις το προξενιό, έχεις να λάβεις τόσα... Πάρε και μια προκαταβολή...'

Υπήρχε βέβαια και η περίπτωση ένας νέος να συμπαθούσε – εκτιμούσε κάποιο κορίτσι στο χωριό, που το έβλεπε στο χορό, στο χοροστάσι, στην εκκλησία, στα αμπέλια, σε συγγενικά σπίτια, στο σεργιάνι* κ.α.

Το ίδιο μπορούσε να συμβεί και στο κορίτσι. Μεταξύ τους μάλιστα τα κορίτσια έλεγαν τα μυστικά τους και κρυφομιλούσαν για τη λεβεντιά και τα χαρίσματα των αγοριών του χωριού. Κάθε μια διάλεγε το παλικάρι - που ονειρευόταν για σύντροφό της. Στα αλώνια του χωριού, παίζοντας τις 'νυφάδες', έσερναν το χορό καμαρωτές – καμαρωτές και τραγουδούσαν δυνατά τα τραγούδια της αγάπης, για να τις ακούσουν τα παλικάρια του χωριού και να βγούνε στα αγνάντια*, στις ρούγες* και να τις καμαρώσουν.

Δύο νέοι ήταν δυνατόν να αγαπιούνται και να συναντιούνται κρυφά. Κάτι τέτοιο όμως δεν διαρκούσε πολύ, γιατί όλο και κάποιο περίεργο ή αδιάκριτο μάτι θα τους έβλεπε και θα φανέρωνε το μυστικό τους. Τότε δημιουργούνταν σοβαρό ηθικό θέμα για τις οικογένειές τους, αγρίευαν τα πράγματα και χρειαζόταν η παρέμβαση διαφόρων ψύχραιμων προσώπων για τη διευθέτηση του θέματος. Τις περισσότερες φορές οδηγούνταν στο γάμο, με τη συγκατάθεση των γονέων και την ενεργητική παρέμβαση του προξενητή, που ρύθμιζε την προίκα και έκανε τις διάφορες συμφωνίες ανάμεσα στις οικογένειες.

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα του προξενιού, από τον προξενητή προς τον πατέρα ή προς τα μεγαλύτερα αδέρφια της κοπέλας, που γινόταν μετά την απομάκρυνση των άλλων συγγενικών προσώπων από το σπίτι και αφού γινόταν οι τυπικοί χαιρετισμοί, θα μπορούσε να έχει ως εξής:

« Άκουσε, κυρ- Κώστα μου, κι ένα καλό μαντάτο*... Μ' έστειλε ο κυρ- Αναστάσης για να σου γυρέσω την κοπέλα σου, τη Μαριώ, για νύφη στο παιδί του, τον Μήτηρο... Τον κυρ- Αναστάση τον ξέρεις... Είναι νοικοκύρης απ' τους λίγους... Έχει καλή καρδιά... Και καλή φαμίλια... Είναι δουλευτάρης και τίμιος... Όλοι στο χωριό τον εκτιμούν... Και το παιδί του, τον Μήτηρο, τον ξέρεις... Είναι καλό παιδί... δουλευτάρικο... έξυπνο... νοικοκυρόπαιδο... Παλικάρι με πολλά χαρίσματα... Μήτε φουμαρτζής* είναι, μήτε χαρτοπαίχτης, μήτε μεθύστακας... Το μολογάει όλο το χωριό... κ.λ.π.», αραδιάζοντας τα προτερήματα, φυσικά και τεχνητά, του νέου και όλης της οικογένειάς του.

Στη συνέχεια πρόβαλε τα χαρίσματα της κόρης και περίμενε την απάντηση του πατέρα της. Αν η απάντηση ήταν ευνοϊκή, η προξενιά ήταν τελειωμένη. Έδιναν μόνο 'λόγο' και συμφωνούσαν ('Τά' σιαζαν). Ο προξενητής, τέλος, μετέφερε την ευνοϊκή απάντηση στο σπίτι του υποψήφιου γαμπρού, όπου γινόταν δεκτή με χαρά από τους γονείς.

Το 'λογόδοσμα' των νέων, το γνώριζαν μόνο οι γονείς των νέων και ο προξενητής. Κανένας άλλος. Κάποια μέρα ο πατέρας του παιδιού θα πήγαινε στο σπίτι του κοριτσιού, και εκεί με την παρουσία του προξενητή, κρυφά από τα άλλα μέλη της οικογένειας, θα άλλαζαν τα δαχτυλίδια.

3. ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ.

Μετά το λογόδοσμα γίνονταν και αρραβώνες των μελλονύμφων, όταν υπήρχε οικονομική άνεση στις οικογένειες.

Την ημέρα αυτή, συνήθως Κυριακή –μια εβδομάδα μετά την ανακοίνωση του συμπεθεριάσματος -, οι νέοι μάθαιναν τον μελλοντικό σύντροφό τους, που είχαν επιλέξει οι πατεράδες τους με τον προξενητή.

Έστελναν καλέσματα προφορικά, την προηγούμενη των αρραβώνων, δίνοντας ένα σύκο. Το κάλεσμα μερικές φορές γινόταν και με τον εξής τρόπο: Κάποιος συγγενής του κοριτσιού (ή και ο ίδιος ο πατέρας) έβγαινε σε μια ράχη και ανακοίνωνε δυνατά ότι αρραβώνιαζε την κόρη του την τάδε ημέρα. "Όποιος θέλει ας έρθει να μοιραστεί τη χαρά μας". Αυτό γινόταν, σύμφωνα με μαρτυρίες, όταν ήθελαν να καλέσουν όλο το χωριό και λόγω της ταξινόμησης των σπιτιών του χωριού (είναι χτισμένα σε αντικριστές πλαγιές), τους βοηθούσε αυτός ο τρόπος καλέσματος. Οι αρραβώνες γινόταν πάντα στο σπίτι του κοριτσιού.

Την προηγούμενη των αρραβώνων, οι συγγενείς του κοριτσιού έκαναν διάφορες δουλειές στο σπίτι:

- Ασβέστωναν τους τοίχους και τα πεζούλια.
- Καθάριζαν την αυλή.
- Έβγαζαν ορισμένα κεντήματα της νύφης για να στολίσουν το σπίτι (εικ.5,6,7). Έστρωναν στο πάτωμα μάλλινες προβιές* και σαΐσματα* ή φλοκάτες στα μιντέρια* και στα σεντούκια* για να καθίσουν μαλακά οι συμπέθεροι.

Το απόγευμα της Κυριακής συγκεντρώνονταν οι καλεσμένοι στο σπίτι. Κανείς δεν έφερνε δώρο, ούτε άλλα πράγματα (πίτες, γλυκά κ.τ.λ.). Με την παρουσία μιας εικόνας αγίου και προσώπων, ο παπάς ή ο νουνός ή ο πατέρας του γαμπρού άλλαζε τρεις φορές τα δαχτυλίδια των νεόνυμφων.

Στη συνέχεια κερνούσαν τους καλεσμένους γλυκό (λουκούμι), ποτό (ούζο), μεζέδες (ψητό, τυριά) και στριφτά τσιγάρα για να καπνίσουν. Ακολουθούσε χορός μέχρι αργά το βράδυ.

4. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΠΡΟΙΚΑΣ.

Βρισκόμαστε στην τελευταία εβδομάδα πριν από το γάμο. Οι συγγενείς του κοριτσιού έχουν να κάνουν τις δουλειές στο σπίτι και να ετοιμάσουν την προίκα, για να μην εκτεθούν την ημέρα που θα έρθουν οι συμθέτεροι να την πάρουν.

Στο διάστημα αυτό μέχρι το γάμο, ο γαμπρός δεν μπορούσε να πάει στο σπίτι της νύφης για να τη δει. Γενικά του απαγορευόταν να τη συναντήσει οπουδήποτε. Αν επιχειρούσε να πάει κρυφά να τη συναντήσει και γινόταν αντιληπτός από τους συγγενείς της, αλίμονό του. Τον γάνωναν και γύριζε σπίτι του κατάμαυρος (γανωμένος).

Η προετοιμασία της προίκας του κοριτσιού άρχιζε από την ηλικία των 12-14 χρονών. Και αυτό γιατί, αργά ή γρήγορα, θα ερχόταν η σειρά του για παντρεία, και έπρεπε να είχε την προίκα του έτοιμη, την ώρα που θα του παρουσιαζόταν το τυχερό. Για την προίκα φρόντιζαν οι γονείς του κοριτσιού και κάθε χρόνο συμμαζεύαν κι από μερικά πράγματα, προ πάντων βελέντζες. Μάζευαν περιοδικά τα πράγματα, γιατί έτσι μοιραζόταν και τα έξοδα. Γενικά μια προίκα χρειαζόταν πολλά λεφτά και πολλές θυσίες.

Η προίκα παλιότερα αποτελούνταν κυρίως από μάλλινα: βελέντζες, τράγινα σαϊσματα, διάφορες ελαφρές χρωματιστές βελέντζες, χρωματιστά κιλίμια* και μάλλινα ζωνάρια, τα οποία ήταν όλα υφασμένα στους αργαλειούς του σπιτιού.

Επίσης φανέλες και φούστες μάλλινες, κάλτσες και τσουράπια*, πλεγμένα στο χέρι με τις σαΐτες*, πουκάμισα και λαιμαργιές* από χασέδες*, λινοπάνια* κ.ά.

Πολλοί συμπλήρωναν την προίκα του κοριτσιού και με διάφορα μαγειρικά σκεύη (κατσαρόλες, κουταλοπήρουνα, τηγάνια κ.τ.λ.), αγροκτήματα (χωράφια, λιβάδια, αμπέλια) καθώς και με γιδοπρόβατα.

5. ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ 1934.

Για την κατοχύρωση της προίκας γράφονταν το προικοσύμφωνο, ένα είδος συμβολαίου, που σύμφωνα με προσωπικές μαρτυρίες κατοίκων του χωριού, είχε την εξής δομή:

Στο όνομα του Χριστού, σήμερα 20 Αυγούστου, ο υποφαινόμενος Φώτης Χρήστος, με τη θέληση μου αρραβωνιάζομαι και παντρεύομαι την Κέφη Θεοδώρα, σε πρώτο γάμο.

Ομολογώ ότι δόθηκαν από τους γονείς της μνηστής μου τα παρακάτω, σαν προίκα:

- 2 σεγκούνια*.
- 5 πουκάμισα.
- 2 νυχτικά.
- 5 μαξιλάρια.
- 5 φούστες.
- 6 μάλλινες φανέλες.
- 6 σεντόνια.
- 10 ζευγάρια κάλτσες.
- 5 φουστάνια.
- 4 ζευγάρια παντούφλες.
- 2 παπλώματα.
- 5 κουβέρτες.
- 4 πετσέτες.
- 2 κατσαρόλες.
- 2 τηγάνια.
- 2 ταψιά.
- 2 μπρίκια.
- 1 μουλάρι.
- 3 κασίδες.
- 5 προβατίνες.
- 10 κότες.
- 2 αγελάδες.
- 10.000 Γεωργίου Σταύρου.

Αυτό το προικοσύμφωνο έγινε σε δύο αντίγραφα για την αλήθεια και υπογράφεται από τους παρακάτω.

Εν Κορφοβουνίω 20η Αυγούστου 1934

Ο γαμπρός

Η νύφη

Οι μάρτυρες

.....

.....

Ο εφημέριος

παπάς

.....

Γ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΑΜΟΥ.

1. ΓΕΝΙΚΑ

Από τη στιγμή που αποφασιζόταν να γίνει ο γάμος, η κάθε ημέρα είχε τον δικό της προορισμό και ιδιαίτερες προετοιμασίες με συγκεκριμένες, καθολικές σχεδόν ενέργειες. Υπήρχαν μικρές παραλλαγές ως προς την ημέρα και ως προς τις διάφορες λεπτομέρειες.

Πρώτα – πρώτα καθοριζόταν η ημερομηνία και η ώρα του γάμου (πάντα Κυριακή απόγευμα), και ετοιμαζόταν τα καλέσματα. Αρχικά ήταν μόνο προφορικά, περνώντας από σπίτι σε σπίτι και δίνοντας ένα σύκο, αμύγδαλα και καρύδια μαζί με την πρόσκληση, που γινόταν προφορικά.

Μεταγενέστερα υπήρχαν δύο είδη καλεσμάτων: Γραπτά, όταν ο γάμος ήταν ‘καλεστός’, δηλαδή ακολουθούσε τραπέζι, και προφορικά, όταν ήταν ‘απροσκάλεστος’, δηλαδή δεν ακολουθούσε τραπέζι – γλέντι.

Το πρώτο κάλεσμα στελνόταν στον νουνό και συνοδευόταν από μια μπογάτσια και ένα ψωμί στολισμένο με λουλούδια και σουσάμι. Στη συνέχεια έστελναν στον παπά, στο δάσκαλο, στους συγγενείς, στους κουμπάρους και σε άλλους φίλους.

Ο νουνός και οι συγγενείς καλούνταν να προσέλθουν στο σπίτι από το Σαββατόβραδο, όπου γινόταν τραπέζι με ψημένα σφαχτά, κρασί και τραγούδι.

Επίσης καθόριζαν και συμφωνούσαν για το είδος και το ύψος της προίκας. Η προίκα αποτελούσε την υλική όψη του γάμου και κατοχυρωνόταν – διασφαλιζόταν με ένα έγκυρο συμβόλαιο, που γραφόταν με τη βοήθεια του δασκάλου ή του ιερέα του χωριού.

2. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

A. Στο σπίτι της νύφης:

- 1) Πήγαιναν τα χοντρά σκουτιά* και τα λιανόσκουτα στη βρύση ή στο ποτάμι για πλύσιμο.
- 2) Κουβαλούσαν νερό στις στάμνες.
- 3) Κοσκινίζανε το αλεύρι.
- 4) Ασβεστώνανε το σπίτι, το σφουγγάριζαν και καθάριζαν την αυλή.

B. Στο σπίτι του γαμπρού:

- 1) Συγγενείς και φίλοι πήγαιναν με μουλάρια και γαϊδούρια στο βουνό, για να κουβαλήσουν ξύλα, τα οποία θα χρειαζόταν για τις διάφορες εκδηλώσεις του γάμου (ψωμιά, κουλούρες, ψητά κ.ά.).
- 2) Έκαναν γενικό καθαρισμό του σπιτιού.
- 3) Έφτιαχναν, τέλος, και το πρώτο φαγητό του γάμου, το οποίο ήταν 'ο καταβρουμάς', δηλαδή η σημερινή μαγειρίτσα.

3. ΤΡΙΤΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

A. Στο σπίτι της νύφης:

- 1) Σιδέρωναν και τακτοποιούσαν τα προικιά.
- 2). Πήγαιναν στο βουνό να κόψουν ξύλα, που θα τους χρειαζόνταν για τις δουλειές του γάμου

Τέλος, την ημέρα αυτή, έστελναν παιδιά να μοιράσουν τα καλέσματα, δίνοντας μαζί με το προφορικό κάλεσμα κι από ένα σύκο, αμύγδαλα και καρύδια.

4. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

Ετοιμασία ζύμης – Προζύμια

Την Τετάρτη συγκεντρώνονταν συγγενείς και φίλοι, τόσο στο σπίτι του γαμπρού, όσο και στις νύφης, για να ετοιμάσουν το προζύμι και να ζυμώσουν τις μπογάτσες. Η διαδικασία έπαιρνε ιεροτελεστικό χαρακτήρα: Ένα αγόρι και δύο κορίτσια, τα οποία είχαν ζώντες και τους δύο γονείς, έριχναν μέσα στη σκάφη από τρεις κουταλιές αλεύρι, τρεις κουταλιές νερό και αλάτι (εικ.8). Έτσι ετοιμαζόταν το προζύμι. Προσπαθούσαν να είναι μαλακό, για να μην ‘κορσανιάσει’, δηλαδή να μην ξεραθεί με το ψήσιμο.

Χαρακτηριστικό της ημέρας ήταν το ‘αλεύρωμα’ του γαμπρού και της νύφης, σύμβολο της μακροζωίας (να ασπρίσουν σαν το αλεύρι).

Στο διάστημα της κατασκευής των προζυμιών, έριχναν ντουφεκίες έξω από τα σπίτια και οι γυναίκες τραγουδούσαν το εξής τραγούδι:

*Τρία κορίτσια ζύμωναν μπογάτσες για το γάμο
να φάει η νύφη κι ο γαμπρός κι οι συμπεθέροι όλοι.*

5. ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

A. Στο σπίτι της νύφης

1) Σιδέρωναν και πόστιαζαν τα προικιά. Τοποθετούσαν σε σεντούκι τα σεντόνια, τις μαξιλαροθήκες κ.ά., και από πάνω έβαζαν τις ποδιές και τα κεντήματα για να μην τσαλακωθούν.

Σε άλλο σεντούκι έβαζαν τις κάλτσες, τα τσουράπια κ.ά., ενώ σε άλλο τα σεγκούνια, τις μάλλινες ποδιές και τα ζωνάρια.

2) Τακτοποιούσαν σε μπόγο τις φλοκάτες, τις κουβέρτες και τα άλλα σκεπάσματα. Πριν τα σκεπάσουν, έβαζαν να κυληθούν επάνω τους δύο μικρά παιδιά (πρωτόπαιδα), που είχαν ζώντες και τους δύο γονείς τους, για να αφήσουν εκεί όλη την ευτυχία για τους μελλοντικούς.

6. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

Πρωί: Τα κορίτσια και οι γυναίκες ζύμωναν τα ψωμιά για το γάμο. Χρειάζονταν πολλά ψωμιά, τρεις και τέσσερις ίσως ζυμωσιές. Αυτό γινόταν και στα δύο σπίτια, και στην νύφη και στον γαμπρό.

Α) Στο σπίτι της νύφης: Γίνονταν οι τελευταίες ετοιμασίες και το δίπλωμα των προικιών, με εξαιρετική τέχνη από ειδικευμένες γυναίκες. Συμπληρώνονταν οι ελλείψεις και σιδερώνονταν και τα τελευταία προικιά. Τέλος, ξεχώριζαν σε άλλο δέμα όλα τα δώρα που θα έδινε η νύφη στους νέους δικούς της: πεθερό, πεθερά, γαμπρό, αντραδέρφια, νουνό, νουνά, θείους, θείες κ.ά. Αυτά συνηθιζόταν να είναι τα εξής: τσουράπια, κάλτσες, πουκάμισα, φανέλες, ποδιές και διάφορα άλλα πράγματα.

Β) Στο σπίτι του γαμπρού: Προσκαλούσαν τον νουνό που θα στεφάνωνε τα νιόγαμπρα. Μια γυναίκα, συγγενής του γαμπρού, με 2 – 3 μικρά παιδάκια πήγαιναν το κάλεσμα στο νουνό. Μαζί με το κάλεσμα του έδιναν και δώρα, όπως σύκο, αμύγδαλα, καρύδια, μία μπογάτσια και ένα ψωμί στολισμένο με λουλούδια και σουσάμι.

Απόγευμα: Οι συγγενείς της νύφης άπλωναν όλα τα προικιά στο αλώνι (εικ.9) ή σε ένα μεγάλο δωμάτιο. Τα ταξινομούσαν και τα τακτοποιούσαν κατάλληλα, ώστε να φαίνονται ωραία.

Εν τω μεταξύ γινόταν ανάλογη προετοιμασία και στο σπίτι του γαμπρού, όπου συγκεντρώνονταν αρκετοί συγγενείς και φίλοι, οι οποίοι έφερναν και τα άλογά τους μαζί, για να φορτώσουν τα προικιά της νύφης. Όλα ρυθμιζόνταν με λεπτομέρεια: ποιοι θα έπαιρναν τα ρούχα, ποιοι τα έπιπλα, ποιοι τα χαλκώματα, τα άνθη, τα γυαλικά, τα κάδρα κ.λ.π.

Σημειωτέον ότι και στα δύο σπίτια γινόταν γλέντι, χορός και φαγοπότι. Προσφέρονταν οι παραδοσιακές τηγανίτες και άφθονο ούζο.

Όταν όλα ήταν έτοιμα και η προκαθορισμένη ώρα πλησίαζε, έστελναν στο σπίτι της νύφης τον ‘κουλουριάρη’ ή ‘χλωριάρη’, όπου του γινόταν μεγάλη υποδοχή. Η νύφη του πρόσφερε ένα δώρο και έπαιρνε με τη σειρά της το δώρο του γαμπρού. Τον κερνούσαν ούζο, τηγανίτες και τηγανιτά αυγά με τυρί. Στη συνέχεια ο κουλουριάρης έβγαζε από το δισάκι* του την ‘κουλούρα’, είδος ψωμιού, και αφού έπιανε από το ένα μέρος η νύφη και από το άλλο ο ίδιος, τραβούσαν για να την κόψουν. Προσπαθούσε ο καθένας τους να πάρει το μεγαλύτερο κομμάτι, για να αναδειχτεί ο δυνατότερος (εικ.10).

Ο κουλουριάρης αποχαιρετούσε και επέστρεφε στο σπίτι του γαμπρού. Τώρα όλοι ετοιμάζονταν να ξεκινήσουν για το σπίτι της νύφης, για να πάρουν τα προικιά της.

Τα άλογα ήταν έτοιμα και στολισμένα. Οι νέοι καβαλάρηδες έτρεχαν και ο καθένας διάλεγε το δικό του δρόμο, ανάμεσα από καλντερίμια* και στενοσόκακα. Η σκόνη σηκωνόταν σύννεφο. Όποιος έφτανε πρώτος στο σπίτι της νύφης, έπαιρνε και το μεγαλύτερο δώρο, μία πετσέτα πολύχρωμη (εικ.11), ενώ οι άλλοι έπαιρναν από ένα μαντήλι, που το κρεμούσαν στα χαλινάρια* των αλόγων τους.

Τα προικιά της νύφης ήταν έτοιμα. Επάνω τους κάθονταν δύο μικρά παιδιά. Ο πεθερός για να έπαιρνε τα προικιά έπρεπε να ασήμωνε – κερνούσε. Μετά τα προικιά φορτώνονταν στα ζώα και μεταφέρονταν στο σπίτι του γαμπρού με τραγούδια και χαρές (εικ.12).

Πρέπει εδώ να παρατηρήσουμε κάτι: Αν η νύφη ήταν από άλλο χωριό, που απείχε πολύ, τότε τα προικιά τα έπαιρναν οι συγγενείς του γαμπρού την Κυριακή το απόγευμα, μετά τα στέφανα. Κι αυτό για τον ευνόητο λόγο, να μη διένυαν δύο φορές την απόσταση, πράγμα που ήταν πολύ κουραστικό με τα μέσα που υπήρχαν.

7. ΤΟ 'ΚΛΕΨΙΜΟ' ΣΤΑ ΠΡΟΙΚΙΑ.

Υπήρχε συνήθεια, που κρατάει μέχρι τις ημέρες μας, να επιτρέπεται την ημέρα των προικιών στους συγγενείς του γαμπρού να κλέβουν από το σπίτι της νύφης διάφορα πράγματα, όπως: ποτήρια, δίσκους, σεντόνια, κουρτίνες, φωτογραφίες, αλλά και μαγειρικά σκεύη και γεωργικά μηχανήματα ακόμη. Με αυτό τον τρόπο πίστευαν ότι θα έπαιρναν την τύχη της νύφης και θα την μετέφεραν στο σπίτι του γαμπρού. Κι αυτό γιατί, για να παντρευόταν ένα κορίτσι, σήμαινε πως είχε μεγάλη τύχη. Με άλλα λόγια ήταν καλότυχο.

Αυτό το είδος κλεψίματος το γνώριζαν όλοι. Για αυτό και οι συγγενείς της νύφης και οι βλάμηδες* είχαν τα μάτια τους 'δεκατέσσερα', για να μην τους κλέψουν και τους πάρουν την τύχη από το σπίτι τους. Η τύχη έπρεπε να παραμείνει εκεί για να μεταβιβάζονταν και στις μικρότερες αδερφές.

Κατά την αποχώρηση των συμπεθέρων, τους πρόσεχαν και τους παρακολουθούσαν όλους. Οι αστείοι – κατά το έθιμο – κλέφτες προσπαθούσαν να αποκρύψουν με επιμέλεια τα 'κλοπιμαία', όπου μπορούσαν: στις τσέπες, στον κόρφο, μέσα στα μανίκια του σακακιού κ.λ.π. Τις περισσότερες φορές 'πιάνονταν στα πράσα', πριν προλάβουν να ξεφύγουν από τα άγρυπνα μάτια των νοικοκυραίων. Αν ξέφευγαν όμως, κατά την επιστροφή τους στο σπίτι του γαμπρού, παρουσίαζαν τα κλεμμένα αντικείμενα με ικανοποίηση, και καυχιόνταν πως μπόρεσαν να ξεγελάσουν τους συμπεθέρους και ότι έφεραν την τύχη στο σπίτι του γαμπρού.

Στο έθιμο του κλεψίματος, εκτός από το 'γούρι' της νύφης, έδιναν και άλλη ερμηνεία: Αν έκλεβαν και δεν τους έπιαναν, φανέρωνε ότι οι συγγενείς του γαμπρού ήταν εξυπνότεροι από αυτούς της νύφης. Αν έκλεβαν και τους έπιαναν, φανέρωνε το αντίθετο.

Δ. Ο ΓΑΜΟΣ.

1. ΣΑΒΒΑΤΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ.

Ο γάμος άρχιζε το Σάββατο πρωί. Στα δύο σπίτια συγκεντρώνονταν οι καλεσμένοι, φέρνοντας μαζί και το κανίσκι* τους, που ήταν ένα κομμάτι κρέας, 3-4 οκάδες* ψωμί και μια μπουκάλα ούζο ή κρασί.

Ο νουνός και οι πρωτομπαρμπάδες των νεόνυμφων έφερναν μεγαλύτερο κανίσκι. Αποτελούνταν από ένα ολόκληρο σφάγιο, από μία μπουγάτσια, 3-4 οκάδες ψωμί ο καθένας και από μία τραμπουζάνα ούζο ή κρασί.

Ο νουνός ήταν το πλέον τιμώμενο πρόσωπο του γάμου. Αναλάμβανε τη γενική επιστασία του γάμου, του τραπεζιού και του γλεντιού. Όταν έφτανε στο σπίτι, τον υποδέχονταν στην εξώπορτα και τον συνόδευαν με ντουφεκιές και όργανα μέσα (εικ.13). Όταν έφτανε στην πόρτα ο γαμπρός του φιλούσε το χέρι. Το ίδιο γινόταν και στο σπίτι της νύφης.

Το απόγευμα έσφαζαν τα αρνιά στο πίσω μέρος του σπιτιού. Τα σφαγμένα αρνιά παρέμεναν εκεί κρεμασμένα, ως την άλλη ημέρα, που θα τα έψηναν ή θα τα μαγείρευαν. Με τα εντόσθια έφτιαχναν 'κουκουρέτσια' σε βέργες, που τα πρόσφεραν για μεζέδες στο τραπέζι.

Επίσης, συγκεντρώναν από τα άλλα σπίτια καναπέδες, πάγκους, τραπέζια, καρέκλες, κουταλοπήρουνα, καράφες, караφάκια, πιατέλες, καζάνια, κατσαρόλες και άλλα αντικείμενα, για να εξυπηρετηθούν στο γάμο.

Το βράδυ ακολουθούσε γλέντι με τραγούδια, συνήθως χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων και ορισμένες φορές με 'λαλούμενα', και στα δύο σπίτια μέχρι το πρωί. Διακοπτόταν για λίγες ώρες, για να πάνε οι καλεσμένοι να ξεκουραστούν και να αλλάξουν.

2. ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

α) Το κάλεσμα του νουνού.

Νωρίς το πρωί ερχόταν ο νουνός και οι άλλοι καλεσμένοι, και άρχιζε πάλι το γλέντι. Λεγόταν και το πρώτο τραγούδι του γάμου, ενώ συνάμα γινόταν και οι τελευταίες προετοιμασίες για το τραπέζι.

*Σ' αυτό το σπίτι πού' ρθαμε,
καλέ σήμερα,
σαν τι χαρά θα γένει,
όλοι είναι μαζεμένοι,
σαν τι χαρά θα γένει.
Παντρεύεται ο αυγερινός,
καλέ σήμερα,
την πούλια κάνει ταίρι,
και τα άστρα συμπεθέροι.
Νύφη πόσο τα αγόρασες,
καλέ σήμερα,
ν - αυτό το παλικάρι,
να το αγοράσουν κι άλλοι.
Χίλια φλουριά το αγόρασα,
καλέ σήμερα,
και πεντακόσια γρόσια,
για την καλή του γλώσσα.*

Όταν ετοιμαζόταν το τραπέζι, ο νουνός πρώτος, με το ποτήρι γεμάτο κρασί, έδινε τις ευχές του. Το ίδιο έκαναν στη συνέχεια και οι άλλοι καλεσμένοι. Την ώρα που ο νουνός έδινε τις ευχές του, οι καλεσμένοι τραγουδούσαν:

*Κέρνα, νουνέ, κέρνα, νουνέ
κέρνα, νουνέ μου, το κρασί,
να πιεί η νύφη κι ο γαμπρός
κι οι συμπεθέροι όλοι.*

β) Το τραπέζι του γάμου.

Κατόπιν σερβίρονταν τα φαγητά, που είχαν ψήσει ή μαγειρέψει οι μάγειροι και οι μαγειρίσσες, και αφού έτρωγαν και έπιναν άρχιζαν τα τραγούδια της τάβλας (χωρίς τη συνοδεία των μουσικών).

- 1). *Καλά που τον ευρήκαμε τούτο τον νοικοκύρη,
με τα καλά του τα κρασιά και τα γλυκά του λόγια.
Που να του ζήσουν τα παιδιά τα νεοστεφανωμένα.
Τον άγγελο φιλεύουμε και τον Χριστό κερνάμε,
και την παρθένα Παναγιά την διπλοπροσκυνάμε
Να μας χαρίσει τα κλειδιά, κλειδιά του παραδείσου,
να μπούμε μέσα και να ιδούμε, τους πλούσιους πώς περνάνε,
και τους φτωχούς πώς γυρίζουνε και τα νεκρά παιδιά μας.*

2). Φίλοι μ', καλώς τον ήβραμε τούτον τον νοικοκύρη,
 με τα γλυκά του τα κρασιά, με τα όμορφα τραπέζια.
 Που να του ζήσουν τα παιδιά, τα νεοπαντρεμένα,
 ως τα βαθιά γεράματα, να είναι ευτυχισμένα.
 -Για σένα και για μένα, γενήκαν οι καημοί,
 τα βάσανα κι οι πόνοι κι οι αναστεναγμοί.

3). Σε τούτην τάβλα πού' μαστε,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά
 σε τούτο το τραπέζι,
 τρεις μαυρομάτες, ρούσα μ', μας κερνάν.
 Τρεις μαυρομάτες μας κερνάν,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά
 και τρεις καλές κυράδες (ή νυφάδες).
 Η μια κερνάει, ρούσα μ', με το γυαλί
 γραμμένα μάτια και παρδαλά,
 κι η άλλη με την κούπα.
 Και η τρίτη, ρούσα μ', η καλύτερη,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά
 μ' ένα ασημένιο τάσι.
 Κέρνα μας, ρούσα μ', κέρνα μας
 γραμμένα μάτια και παρδαλά,
 κέρνα ώσπου να φέξει.
 Όσου να σκάσει, ρούσα μ', ο αυγερινός,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά
 να πάει η πούλια γιόμα
 Και το φεγγάρι, ρούσα μ', δειλινό,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά,

 Να βγούν τα ελάφια, ρούσα μ', στις βοσκιές,
 γραμμένα μάτια και παρδαλά,
 τ' αγρίμια στις λαγκάδια.

γ) Το ξύρισμα του γαμπρού.

Και αφού τελείωναν όλα αυτά, γινόταν το ξύρισμα του γαμπρού (εικ.14). Στην αυλή του σπιτιού ο γαμπρός καθισμένος σε μια καρέκλα ή σε ένα πεζούλι, είχε στα γόνατα του ένα ταψί ή δίσκο και ο κουρέας ή κάποιος συγγενής, άρχιζε το ξύρισμα. Κατά τη διάρκεια του ξυρίσματος οι καλεσμένοι πήγαιναν ένας-ένας και σταύρωναν το μέτωπο του γαμπρού με κέρματα ή χαρτονομίσματα και κατόπιν τα έριχναν μέσα στο ταψί. Πρώτος περνούσε ο νουνός, μετά οι γονείς και κατόπιν οι άλλοι. Καθώς ο γαμπρός ξυριζόταν, οι υπόλοιποι καλεσμένοι τραγουδούσαν, με ή χωρίς συνοδεία οργάνων, το εξής:

Σήμερα ν' άσπρος ουρανός
 σήμερα ν' άσπρη μέρα,
 σήμερα νιός ξουρίζεται
 σήμερα μπερμπερίζεται.

*Ξουράφια από τα Γιάννενα
κι ακόνια από τα Τρίκαλα,
κι ο νιος που τον μπερμπερίζε
καγκελοφρύδης ήτανε
Αϊ-μπερμπερή μου, μπερμπερή μου,
για σπούδαζ' το χεράκι σου,
τ' έχουμε στράτες μακρινές
χίλια ποτάμια απέραστα,
μας παίρνει η νύχτα στα βουνά
κρυών' οι συμπεθέροι μας.
Κάτω στον δαφνοπόταμο,
που είν' οι δάφνες οι ψηλές,
μέσα κοιμάται μια ξανθιά,
ξανθιά και μαυρομάτα.
Το πώς να την ξυπνήσουμε;
Για σήκω, ρούσα μ' και ξανθή,
σου φέραμε το ταίρι σου
κι αυτό το περιστέρι σου.*

δ) Το ντύσιμο του γαμπρού.

Στη συνέχεια ο γαμπρός πήγαινε να φορέσει τη γαμπριάτικη στολή. Ένα αγόρι του πρόσφερε τα εσώρουχα και μια ζώνη από βάτο, ο οποίος έπρεπε να έχει δύο ρίζες. Ο 'βάτος' είχε το νόημα ότι η ζωή του θα άλλαζε και ότι η ζωή του παντρεμένου θα ήταν γεμάτη αγκάθια, δηλαδή δυσκολίες.

Κατά το ντύσιμο του γαμπρού, τα ανύπαντρα κορίτσια έβαζαν στις τσέπες του κουστουμιού κουφέτα και, όταν γύριζαν από τα στέφανα, τα έπαιρναν και τα έβαζαν το βράδυ κάτω από το μαξιλάρι τους. Στον ύπνο τους, πίστευαν ότι θα έβλεπαν τον άντρα που θα έπαιρναν.

ε) Το στόλισμα της νύφης.

Ταυτόχρονα με το ξύρισμα του γαμπρού, γινόταν ανάλογη προετοιμασία και στο σπίτι των συμπεθερών: το στόλισμα της νύφης.

Η νύφη, πριν ετοιμαστεί, ασπαζόταν το εικόνισμα του σπιτιού, αφού πρώτα το προσκυνούσε τρεις φορές. Κατόπιν φιλούσε το χέρι των γονέων της και του νουνού, παίρνοντας τις ευχές τους. Η μάνα της τη σταύρωνε με ρίγανη (εικ.15). Μετά, ένα αγόρι (ή η νουνά που την είχε βαφτίσει) της έδινε τα εσώρουχα και μια ζώνη από βάτο, όπως και στο γαμπρό. Ενώ φορούσε το νυφικό και οι κοπέλες τη χτένιζαν και τη στόλιζαν, οι καλεσμένοι τραγουδούσαν:

*--Νύφη μου καμαρωμένη,
ποιός σε καμάρωνε καημένη;
--Είχα μάνα καμαριάρα,
που με καμάρωνε και μένα,
αχ! με πάντρεψε στα ξένα
ξένα και ξενιτεμένα.*

*Είχα πατέρα καμαριάρη
που με καμάρωνε και μένα,
αχ! με πάντρευε στα ξένα
ξένα και ξενιτεμένα
Μανούλα μ', τα λουλούδια μου
συχνά να τα ποτίζεις,
μην μαραθούν μανούλα μου,
ώσπου να' ρθώ να τ' ανταμώσω
Κι αν τα ιδείς και μαραθούν,
τότε έλα να με βρείς*

στ) Η πομπή για το σπίτι της νύφης.

Επανερχόμαστε τώρα στο σπίτι του γαμπρού, όπου όλα ήταν έτοιμα για να πάνε να πάρουν τη νύφη. Ετοιμαζόταν ο ειδικός απεσταλμένος, ο 'χλωριάρης', για να πάει να φορέσει τα παπούτσια στη νύφη. Έφευγε λίγο πριν ξεκινήσει η επίσημη πομπή του γάμου.

Αφού έριχναν τις απαιτούμενες ντουφεκιές (για να ακούσουν οι συμπέθεροι, όταν η νύφη έμενε κοντά), ξεκινούσε η πομπή με άλογα στολισμένα με πλουμιστές μαντανιές* και ειδικές ζώστρες*.

Ο γαμπρός ήταν πάνω σε ένα άλογο και οι υπόλοιποι ακολουθούσαν πίσω του, χορεύοντας και τραγουδώντας. Ο νουνός ήταν ο επικεφαλής της πομπής.

Ακολουθούσε ένα γραφικότατο θέαμα, με την πομπή του 'συμπεθεριακού' να περνάει στα στενά δρομάκια του χωριού και με τους οργανοπαίχτες να παίζουν διάφορες πατινάδες. Έκαναν στάσεις σε ξέφωτα* και σε αλώνια (εικ.16).

Τα τραγούδια της πατινάδας ήταν συνήθως τα ακόλουθα και επαναλαμβάνονταν τόσες φορές, ανάλογα με το δρόμο που είχαν να διανύσουν.

1). --*Νεραντζούλα φουντωμένη,
πού είναι τα άνθη σου;
Πού είναι τα άνθη πού' χες πρώτα
πού είναι τα κάλλη σου;
-- Φύσηξε βοριάς κι αέρας και τα γκρέμισε.
Σε παρακαλώ βοριά μου φύσα σιγανά,
να αρμενίσουν τα καράβια, τα ζαγοριανά.*

2). *Κίνησαν τα καράβια τα ζαγοριανά να παν στην ξενιτιά,
κίνησε κι ο καλός μου να πάει κι αυτός κοντά,
καημένο..
Δώδεκα χρόνους κάνει γράμμα δεν μού' στείλει,
το καημένο,
και μες στις δεκαπέντε γράμμα μου στέλνει.
Και μέσα γράφτ' στο γράμμα:
θέλεις, κόρη μ', παντρέψου,
θέλεις καλογηρέψου.*

3). Σαν πας απάνω τη ρόκα γνέθοντας,
καρτέρα με και μένα να πάμε παίζοντας.
Αν είσαι κι αν δεν είσαι του δήμαρχου αδερφή,
εγώ θα σε φιλήσω κι ας πάω φυλακή.
Ψηλό μου κυπαρίσσι λυγάει η κορφάδα σου,
και ποιος θα σου φιλήσει την ομορφάδα σου.
Εσύ που πας επάνω με δύο σκελιά κοντά
τό' να να φας ψημένο και το άλλο καταμά.
Αέρας θα φυσάει τα πλατανόφυλλα,
θεός να τα φυλάει τα Ελληνόπουλα

Όταν πλησίαζαν στο σπίτι της νύφης έλεγαν το παρακάτω:

Ας παν να ιδούν τα μάτια σου
πώς τα περνάει η αγάπη μου,
μην ήβρε άλλού κι αγάπησε
και μένα μ' απαράτησε
Ποιος το' πε δεντρολάκι μου
δεν σ' αγαπώ πουλάκι μου,
αν το' πε ο ήλιος να χαθεί
το αστρί να μην ξημερωθεί.

ζ) Στο σπίτι της νύφης.

Όταν το συμπεθεριό του γαμπρού έφτανε στο σπίτι της νύφης, ακολουθούσε το τραγούδι:

--Έυπνα περδικομάτα μου κι ήρθα στο μαχαλά σου,
χρυσά πλεξούδια σου' φερα να πλέξεις στα μαλλιά σου.
--Δεν το' ξερα, λεβέντη, μου πως το' κανες για μένα,
να ανοίξω τα χεράκια μου να' ρθώ στην αγκαλιά σου.
Σαν ήρθατ' καλωσορίσατε,
εγώ τα μαλλιά μου τα' πλεξα
να βγω το Σάββατο το βράδυ.

Οι γονείς της νύφης και οι καλεσμένοι τους υποδέχονταν στην αυλή με πυροβολισμούς. Την ώρα αυτή ο χλωριάρης έμπαινε στο δωμάτιο της νύφης και της φορούσε τα παπούτσια, βάζοντας μέσα χρήματα. Συχνά, κάτω από το δεξί παπούτσι, οι ανύπαντρες κοπέλες, που στόλιζαν τη νύφη, έγραφαν με μολύβι τα ονόματά τους. Όποιο από τα ονόματα ήταν σβησμένο μετά τα στέφανα, εκείνο το κορίτσι θα παντρευόταν μέσα στο χρόνο.

Στη συνέχεια ο πεθερός υποδεχόταν το γαμπρό. Του πρόσφερε ένα ποτήρι κρασί, από το οποίο έπινε λίγο και μετά πετούσε πίσω του το ποτήρι με το υπόλοιπο κρασί (έριχνε τις στενοχώριες πίσω του). Αντάλλαζαν από μία πετσέτα και ο πεθερός τον βοηθούσε να κατέβει από το άλογο.

Ο γαμπρός πήγαινε στην πόρτα του σπιτιού, όπου τον περίμενε η νύφη, την έπινε από το χέρι και την πήγαινε στο άλογό της. Τη βοηθούσε να ανέβει (εικ.17). Τότε οι καλεσμένοι έλεγαν το τραγούδι:

Πού ήσουν, περδικομάτα μου, πού ήσουν κρυμμένη;
--Ήμουν στους κάμπους δούλενα, στα πλάγια που κοιμόμουν.
Και στην ψηλή την πεπεριά, που μάζενα πεπέρι,
να πεπερώσω τα φαγιά να φάνε οι συμπεθέροι.
--Δεν ήρθαμε για φάι, για πιί, να φάμε και να πιούμε.
Ήρθαμαν για την όμορφη, γι' αυτή τη μαυρομάτα.
--Έχω λιθάρι στην αυλή μ', λιθάρι μεσ' την πόρτα,
κι όποιος το ρίξει πισώπλατα, εκείός θα την επάρει
--Άλλοι το παίρν' στα γόνατα κι άλλοι το βαν στο στήθος,
κι ένας λεβέντης στο χωριό πισώπλατα το ρίχνει,
κι εκείνος παίρ' την όμορφη κι αυτήν την μαυρομάτα.

Κατόπιν η νύφη αποχαιρετούσε τους γονείς της, τα αδέρφια και τους φίλους της, τραγουδώντας το τραγούδι του αποχαιρετισμού:

--Αφήνω γειά, μανούλα μου
--Ωρα καλή, ώρα καλή
ώρα καλή παιδάκι μου.
--Αφήνω γειά στη γειτονιά
και σας γειτόνισσες.
Για ξύλα κι αν επήγαινα
εγώ σας φώναζα,
στο μύλο κι αν επήγαινα,
μαζί μου σας έπαιρνα.
Ωχ! Βασιλικός, βασιλικός,
βασιλικός στη γλάστρα μου.
Πότε σε σένα, πότε στη μάνα μου,
πότε στο ένα το εβρώ
κι ο άντρας μου που θα' ρχεται.

Ξεκινούσαν για την εκκλησία, με τη συνοδεία του γαμπρού να προηγείται αυτής της νύφης. Αυτό γινόταν για να φτάσει πρώτος ο γαμπρός στην εκκλησία και να περιμένει τη νύφη, σύμφωνα με το έθιμο.

Μερικές φορές η νύφη κινδύνευε να αρπαχτεί ή να κλεφτεί βιαίως από αντίζηλο. Γι' αυτό η πομπή άλλαζε δρόμο και δεν ακολουθούσε πάντα αυτή του γαμπρού.

η) Τα στέφανα.

Τα στέφανα, πριν από το 1900, γίνονταν και στο σπίτι της νύφης (εικ.18). Αργότερα γίνονταν πιο επίσημα στην εκκλησία. Η εκκλησία καθαγίαζε τους νεόνυμφους με το μυστήριο του γάμου, όπου τους δίνονταν οι απαραίτητες συμβουλές, μέσα από τη λειτουργία, για μια ευτυχισμένη ζωή. Τους εύχεται ευτεκνία, οικογενειακή ηρεμία, προκοπή και ευτυχία, σεβασμό και αλληλοκατανόηση. Τέλος, τους στεφάνωνε με στέφανα από άνθη λεμονιάς.

θ) Μετά τα στέφανα, στο σπίτι του γαμπρού.

Μετά το τέλος της γαμήλιας ακολουθίας, επέστρεφαν στο σπίτι του γαμπρού από διαφορετικό δρόμο. Διάλεγαν μια άλλη διαδρομή, τέτοια ώστε να 'σταυρώσουν δρόμο'.

Όταν έφταναν στο σπίτι, καλούσαν την πεθερά της νύφης να βγει έξω, με το τραγούδι:

*Έβγα κυρά, έβγα κυρά,
έβγα κυρά και πεθερά,
να ιδείς τη νύφη π'σου φέραμε.
την πέρδικα την πλουμιστή.
Πού'χει πλουμπέρια στο λαιμό,
πλουμπέρια στο κεφάλι της.
Για ρίζε, νύφη, το ρύζι σου
και πεθερά τα κουφέτα σου,
να ζήσουνε τα παιδάκια,
να ζήσουν να ριζώσουνε
και σερκά παιδιά να σου δώσουνε*

Η πεθερά μαζί με τον πεθερό έβγαιναν στην πόρτα του σπιτιού. Ο πεθερός κατευθυνόταν προς τη νύφη, για να την κατεβάσει από το άλογο. Οι καλεσμένοι μαζί με τη νύφη τραγουδούσαν:

*--Για λύγα, νύφη μ', δε λυγώ
για τάζτε μου να κατεβώ,
για τάζτε μου να κατεβώ
και φέρτε μου τον πεθερό.
--Προσκύνα, νύφη μ', μια φορά
και φέρε συ την πεθερά.
Προσκύνα μια, προσκύνα δυο
και φέρε συ τον πεθερό.
Προσκύνα δυο, προσκύνα τρεις
και φέρε συ τους συγγενείς.*

Η νύφη, αφού προσκυνούσε τρεις φορές, όρθια πάνω στο άλογο, κατέβαινε με τη βοήθεια του πεθερού της, του οποίου φιλούσε το χέρι. Το ίδιο έκανε και στην πεθερά της, η οποία της έδινε κουφέτα για να πετάξει, σταυρωτά προς όλες τις κατευθύνσεις. Αναφέρεται και το εξής: πολλές φορές πετούσαν κουφέτα μεταξύ τους, προσπαθώντας η μία να επιβληθεί στην άλλη (πρώτη αψιμαχία). Επίσης, η πεθερά σταύρωνε τη νύφη στα μάγουλα και στο μέτωπο με μέλι, από το οποίο της έδινε να φάει με τα δάχτυλά της (για να τα πάνε 'μέλι - γάλα'). Της περνούσε, τέλος, στα χέρια δύο κουλούρες, πράγμα που σήμαινε ότι την αιχμαλώτιζε, για να την υπακούει.

Ο γαμπρός έμπαινε στο σπίτι και περίμενε να υποδεχτεί τη νύφη μέσα από την πόρτα. Όταν εκείνη έφτανε κοντά στην πόρτα, η πεθερά της έδινε ένα ή δύο ποτήρια κρασί. Έπινε λίγο και ύστερα πετούσε πίσω της το ποτήρι με το υπόλοιπο κρασί. Μεταγενέστερα το ίδιο έκανε και με την ανθοδέσμη, που της πρόσφερε ο γαμπρός: την πετούσε πίσω της και όποιος /-α την έπιανε θα παντρευόταν σύντομα.

Σε αυτό το σημείο η νύφη δεχόταν τα δώρα από τους συγγενείς (δαχτυλίδια, φορέματα κ.ά.), που ήταν ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα του καθενός.

Στο κατώφλι της πόρτας τοποθετούσαν ένα πιάτο, ένα μαχαίρι κουζίνας και ένα κασάρι*, για να είναι η νύφη κι ο γαμπρός σιδερένιοι. Η νύφη, μπαίνοντας, πατούσε δυνατά το πιάτο για να σπάσει, πράγμα που έδειχνε την 'αξιοσύνη' της. Στη συνέχεια ο γαμπρός την οδηγούσε μέσα στο σπίτι και η πεθερά της πρόσφερε καφέ. Μετά από λίγο, η νύφη έβγαινε έξω, συνοδευόμενη από δύο νεαρά κορίτσια, και κερνούσε τους καλεσμένους γλυκό (λουκούμι). Αυτοί την κερνούσαν με τη σειρά τους, δίνοντάς της λεφτά, και της εύχονταν ανθόσπαρτη ζωή.

ι) Το γλέντι μετά τα στέφανα.

Ακολουθούσε ο χορός των νεόνυμφων. Πρώτα χόρευε η νύφη (εικ.19). Ο χορός της διαρκούσε αρκετή ώρα. Χόρευε απλά, γεμάτη χάρη και καμάρι. Η παρουσία της έμοιαζε με αυτή της πέρδικας και προκαλούσε το θαυμασμό των καλεσμένων και των συγγενών.

Την νύφη κρατούσε είτε ο νουνός, είτε ο ίδιος ο γαμπρός και ακολουθούσαν με τη σειρά που αναφέρονται: ο πατέρας του γαμπρού, ο πατέρας της νύφης, τα αδέρφια του γαμπρού, τα αδέρφια της νύφης οι θείοι και οι άλλοι άντρες. Οι γυναίκες ακολουθούσαν με ανάλογη παράταξη, σε δικό τους κύκλο, ανοιχτοκάγκελο

Τα τραγούδια, που θα χόρευαν οι νεόνυμφοι, τα παράγγελναν οι συγγενείς και οι καλεσμένοι στους οργανοπαίχτες. Στην πλειοψηφία τους η νύφη χόρευε συρτά στα δύο και στα τρία. Συνήθιζαν να τραγουδούν οι συγγενείς για να χορέψει η νύφη, τα εξής τραγούδια:

1). Αυτά τα μάτια, Δήμο μ', τα' μορφα
τα φρύδια σ' τα γραμμένα,
γειά σου, Δήμο μ', γειά,
τα φρύδια σ' τα γραμμένα,
γειά σ', αγάπη μ', γειά.
Αυτά με κάνουν, Δήμο μ', κι αρρωστώ
και πέφτω να πεθάνω,
γειά σου, Δήμο μ', γειά,
και πέφτω να πεθάνω,
γειά σ', αγάπη, μ' γειά.
Για βγάλε, Δήμο μ', το σπαθί
και κόψε το λαιμό μου,
γειά σου, Δήμο μ', γειά
και κόψε το λαιμό μου,
γειά σ', αγάπη, μ' γειά.
Και μάσε, Δήμο μ', το αίμα μου
σ' ένα φτενό μαντήλι,
γειά σου, Δήμο, μ' γειά
σ' ένα φτενό μαντήλι,
γειά σ', αγάπη μ', γειά

Και σόρτω, Δήμο μ', στα χωριά
στα πέντε βιλαέτια,
γειά σου, Δήμο, μ' γειά
στα πέντε βιλαέτια,
γειά σ', αγάπη, μ' γειά
Και αν σε ρωτήσουν, Δήμο μ', τι έχεις αυτού
το αίμα της αγάπης,
γειά σου, Δήμο, μ' γειά
το αίμα της αγάπης,
γειά σ', αγάπη μ', γειά

2). Σήκω, Δημήτρω μ', κι άλλαξε κι βάλι τα χρυσά σου,
Δημητρούλα μου,
κι βάλι τα χρυσά σου,
πάπια – χήνα μου.
Να πάμ' απάνω, Δημήτρω μ', στ' Άγραφα ψηλά στο Καρπενήσι,
Δημητρούλα μου,
ψηλά στο Καρπενήσι,
πάπια – χήνα μου.
Εκεί θα κάνεις, Δημήτρω μ', το παιδί κι εγώ θα το βαφτίσω,
Δημητρούλα μου,
κι εγώ θα το βαφτίσω,
πάπια – χήνα μου.

Στη συνέχεια χόρευε ο γαμπρός που θα τον κρατούσε η νύφη ή ο νουνός. Κυρίως χόρευε συρτά στα τρία και τσάμικα, στα οποία επιδιόταν σε ποικίλες φιγούρες και κόλπα. Μάλιστα στην περιοχή θαύμαζαν υπερβολικά το γαμπρό που θα χόρευε τον 'Σελίμπη'.

Να ειχέ καί ο πλάτανος,
Σελίμπη, γιος του Χασίμπη,
αχ! να του πέφταν τα φύλλα
Σελίμπη, τρομάρα σου,
να μην το μάθει η μάνα σου.
Που κρέμασαν το μπόι σου,
γειά σου Σελίμπη,
μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια,
Σελίμπη τρομάρα σου,
να μην το μάθει η μάνα σου.

Όπως επίσης συνηθιζόταν να χορεύει ο γαμπρός και το εξής:
Γλυκοχαράζουν τα βουνά κι η αγάπη μου κοιμάται,
ξένα παιδιά μ' διαβαίνετε μη μου την εξυπνάτε
Κι θα διαβώ στην πόρτα της να της το ειπώ τραγουδιστά.

*Όσα φτερά και κόκκαλα έχει η μαύρη κότα,
τόσες φορές την φίλησα πίσω από την πόρτα.
Όσα φτερά και κόκκαλα έχει η περιστέρα μας,
τόσες φορές την φίλησα κι η μάνα της δεν το 'ξερε.*

Μετά άρχιζε το γλέντι (τρικούβερτο) με ωραίους μεζέδες, πίτες, ούζο και ψητά. Το γλέντι κρατούσε μέχρι το πρωί. Κατά τη διάρκειά του, όταν κάποιος συγγενής της νύφης χόρευε, αυτή στεκόταν πάντα όρθια, φορώντας το νυφικό και προσκυνώντας (3 φορές). Καθένας που χόρευε κερνούσε τους οργανοπαίχτες και μάλιστα οι πιο 'γλεντζέδες' τους τα κολλούσαν στο μέτωπο.

Όταν κόντευε να ξημερώσει, η νύφη έβγαζε το νυφικό της και φορούσε το 'δεύτερο' φορεμά της. Σέρβιρε καφέ ή γλυκό στους καλεσμένους και αυτοί ανταπέδιδαν, ξανακερνώντας την χρήματα.

Το γλέντι έκλεινε, πολλές φορές, χορεύοντας καγκελάρι στην αυλή του σπιτιού. Ύστερα έφευγαν οι μακρινοί συγγενείς και παρέμεναν οι κοντινοί με τον νουνό. Τότε η νύφη μοίραζε τα δώρα. Στο νουνό έδινε, απαραίτητα, μια όμορφη φλοκάτη, καθώς και πουκάμισο, μάλλινες κάλτσες, πετσέτα, χειρομάντηλο κ.ά.

Ακολουθούσαν τα δώρα προς τα πεθερικά της, προς τα αντραδέρφια της και τους στενούς συγγενείς, μέχρι το βαθμό συγγένειας που είχαν προκαθορίσει με το γαμπρό.

Όταν τελείωνε το μοίρασμα των δώρων, ο γάμος τελείωνε. Οι συγγενείς του γαμπρού ξεπροβόδιζαν τον νουνό, με τη συνοδεία των οργάνων.

E. ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟ.

1. ΣΤΙΣ ΒΡΥΣΕΣ.

Σε μια εβδομάδα μετά το γάμο, συγκεκριμένα την επόμενη Δευτέρα (8 ημέρες από το γάμο), η νύφη στολισμένη πήγαινε στη βρύση, παίρνοντας μαζί της δύο με τρία παιδάκια. Προσκυνούσε μπροστά στις βρύσες και έσπερνε ρύζι τριγύρω τους. Πετούσε λίγα νομίσματα μέσα στις βρύσες και δίπλα στα πεζούλια, για να καλοπιάσει τις ‘νεράιδες’ των πηγών.

Γέμιζε μια στάμνα με νερό και, κατά την επιστροφή της στο σπίτι, το έχυνε λίγο – λίγο στο δρόμο. Μαζί με το νερό έφερνε από τις βρύσες και διάφορα αγριολούλουδα της εποχής, για την ευτυχία του σπιτιού.

2. ‘ΠΙΣΤΡΟΦΙΑ’.

Την ίδια ημέρα (Δευτέρα), τα νιόγαμπρα έπρεπε να πάνε για φαγητό στο πατρικό σπίτι της νύφης. «Πιστρόφια», είναι παραφθορά της λέξης ‘επιστροφή’, που επικράτησε στην περιοχή να λέγεται η πρώτη επίσκεψη της νύφης στο πατρικό της, μετά το γάμο. Τα νιόγαμπρα με ένα αριθμό στενών συγγενών, πήγαιναν στο πατρικό της νύφης, όπου γίνονταν μεγάλο γλέντι.

Η εθιμοτυπία ήταν όμοια με αυτή του γάμου: φαγητά, ποτά, χορός ως το πρωί με τα ίδια τραγούδια κ.λ.π. Γινόταν, δηλαδή επανάληψη του γλεντιού – τραπέζιού του γάμου στο σπίτι της νύφης. Έτσι δινόταν η ευκαιρία και η χαρά στη νύφη να γλεντήσει με όλους τους συγγενείς της μαζί.

3. ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΓΑΜΟ.

Τα νιόγαμπρα έπρεπε να κάνουν τον πρώτο τους εκκλησιασμό 15 ημέρες μετά το γάμο, δηλαδή την Κυριακή μετά τα 'πιστρόφια'.

Κατά τα άλλα, απαγορεύονταν, για ένα χρόνο:

1. Να πάνε σε κηδείες, έστω και κοντινών συγγενών τους.
2. Να πάνε σε γάμο άλλων.
3. Να βαφτίσουν και να πάνε σε βαφτίσια.
4. Να πάει η νύφη στο μύλο να αλέσει, πριν περάσουν 40 ημέρες από το γάμο.
5. Να βάλουν κλώσσες, γιατί τα κλωσσόπουλα θα έπαιρναν από τα νιόγαμπρα την τύχη και θα πάθαιναν κακό.

Τέλος, τα νιόγαμπρα έπρεπε να επισκεφτούν το πατρικό της νύφης, για να πάρουν την ευχή των γονέων της, τις εξής ημέρες:

- α). Τις Απόκριες.
- β). Την ημέρα της Πασχαλιάς.
- γ). Την παραμονή των Χριστουγέννων.
- δ). Την Πρωτοχρονιά.

ΣΤ. ΕΙΚΟΝΕΣ.

Εικ.1 Πανοραμική άποψη του συνοικισμού Ελάτου Κορφοβουνίου.

Εικ.2 Σπίτια στο Κορφοβούνι μέσα στη φύση.

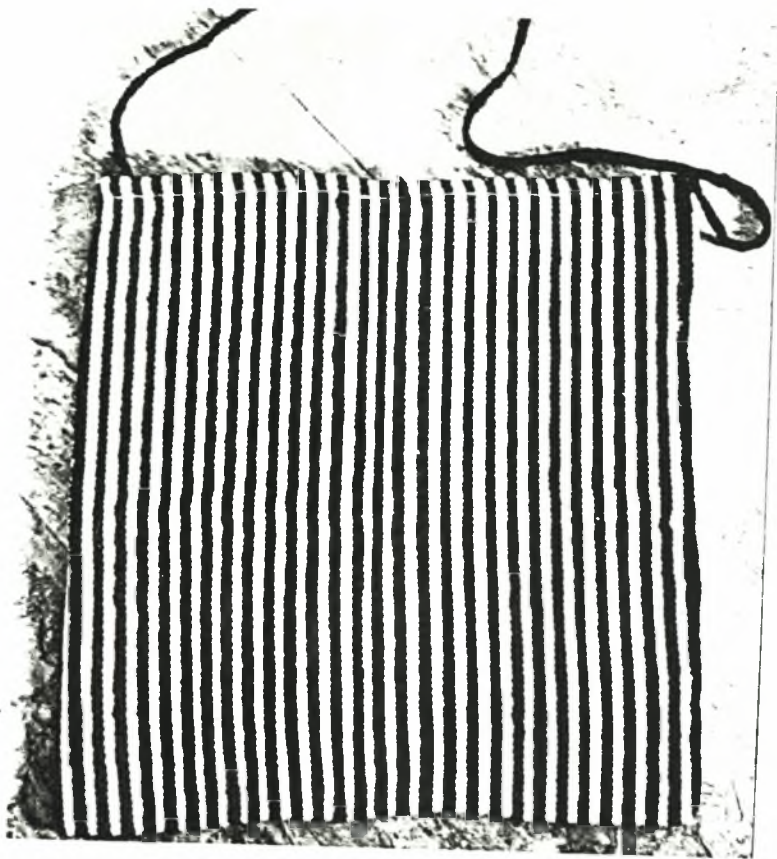
Εικ.3 Η τεχνητή λίμνη στο Πουρνάρι δίπλα στην κοινότητα Κορφοβουνίου.

Εικ.4 Χαρακτηριστική απεικόνιση προξενητή, με το γάιδαρό του.

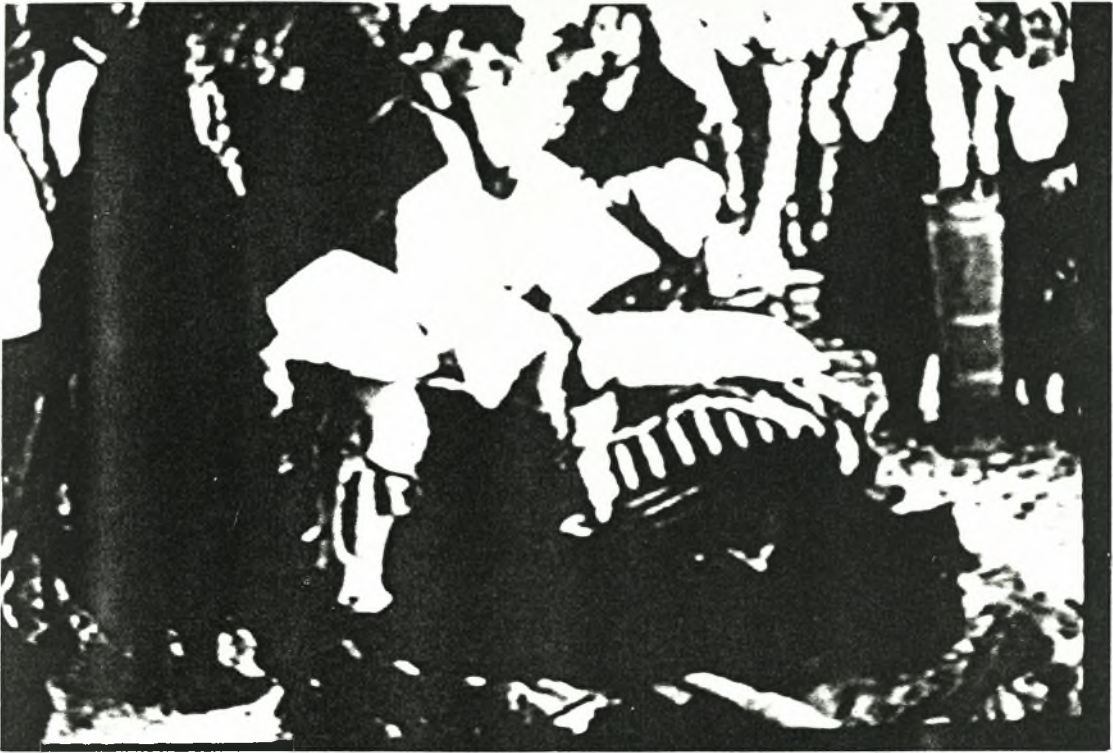
Εικ.5,6 Παραδοσιακά κεντήματα που χρησιμεύαν για το στόλισμα του σπιτιού

Εικ.7 Αυθεντικό ταγάρι.

Εικ.8 Ετοιμασία του προζυμιού από νεαρή κοπέλα.

Εικ.9 Άπλωμα των προικιών στην αυλή του σπιτιού.

Εικ.10 Το κόψιμο της κουλούρας από τη νύφη και τον κουλουριάρη.

Εικ.11 Στο λαιμό του πρώτου καβαλάρη βλέπουμε την πετσέτα που κέρδισε, επειδή έφτασε πρώτος στο σπίτι της νύφης για τα προικιά.

Εικ.12 Η μεταφορά των προικιών με ζώα..

Εικ.13 Υποδοχή του νουνού με όργανα στην είσοδο του σπιτιού.

Εικ.14 Το ξύρισμα του γαμπρού.

Εικ.15 Το σταύρωμα της νύφης με ρίγανη.

Εικ.16 Η πομπή για το σπίτι της νύφης με τραγούδια και χορούς.

Εικ.17 Το ανέβασμα της νύφης στο άλογο με τη βοήθεια του γαμπρού.

Εικ.18 Στέφανα στο σπίτι της νύφης.

Εικ.19 Ο χορός της νύφης στο γλέντι, την οποία κρατάει ο νουνός.

Z. ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Σήμερα βλέπουμε το γάμο να έχει χάσει την οντότητα του μέσα στην κοινωνία και να έχει συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό. Έχει χάσει την ομορφιά του και το νόημά. Από τελετουργία τείνει να γίνει απλή διαδικασία, κάτι που συμβαίνει με τον πολιτικό γάμο, ο οποίος δρα εναντίων του παραδοσιακού.

Οι διαδικασίες που κρατούσαν μία εβδομάδα και που έφερναν τον κόσμο κοντά, να συμμετάσχει κι αυτός στη χαρά, έχουν απλοποιηθεί και έχουν φτάσει στη μισή ώρα που διαρκούν τα στέφανα. Ίσως αυτό, υποδηλώνει και ένα είδος πνευματικής φτώχειας που οδηγεί στην απλοποίηση.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω, από τα βάθη της καρδιάς μου, όλους αυτούς τους ηλικιωμένους ανθρώπους, με τους οποίους ζυμώθηκα για λίγες ημέρες. Ένωσα την αγνότητα της καρδιάς τους και την υπερηφάνεια που τρέφουν για την καταγωγή τους. Αποτελούν έναν πολύτιμο θησαυρό, που δυστυχώς σε λίγα χρόνια θα είναι δυσεύρετος.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους αγαπημένους μου γονείς (Αναστάσιο και Βασιλική), για την υπέρ – πολύτιμη βοήθεια, συμβουλευτικού χαρακτήρα, που μου πρόσφεραν σε αυτή την προσπάθειά μου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

αγνάντια: ξεπέταμα, εμφανές σημείο.

βλάμης: αυτός που εκτελεί χρέη σερβιτόρου στο γάμο.

δισάκι: (το), δύο μικροί σάκοι απο ύφασμα, ενωμένοι στο επάνω μέρος.

ζώστρα: (η), ζώνη, ζωνάρι.

καλντερίμι: (το), στενός δρόμος με πέτρινη και ανώμαλα στρωμένη επιφάνεια

κανίσκι: (το), δίσκος που περιελάμβανε τα δώρα των καλεσμένων για το τραπέζι του γάμου. Περιελάμβανε κρέας, ψωμί και μια μπουκάλα ούζο ή κρασί. Το μέγεθός του καθορίζονταν από την οικονομική κατάσταση του κάθε καλεσμένου.

κασάρι: (το), μεταλλικό κατασκεύασμα που χρησιμεύει για το κόψιμο χορταριών.

κιλίμι: (το), πρόχειρο στρωσίδι φτιαγμένο απο μαλλί, συνώνυμα: χαλί, κουρελού.

λαιμαργιά: (η), περιλαίμιο ζευγμένων ζώων.

λινοπάνι: (το), ύφασμα απο λινάρι, το λινό.

μαντανία: (η), μάλλινο λεπτό κλινοσκέπασμα.

μιντέρι: (το), διβάνι, ντιβάνι.

ξέφωτο: (το), έκταση ανοιχτή, χωρίς δέντρα, μέσα στο δάσος.

οκά: (η), μονάδα βάρους ίση με 1282 γραμμάρια ή 400 δράμια.

προβ(ε)ιά: (η), το ακατέργαστο δέρμα του προβάτου.

ρούγα: (η), στενό δρομάκι.

σάϊσμα: (το), στρώμα απο γίδινα μαλλιά.

σαϊτα: (η), ξύλινη ή σιδερένια βέργα που χρησιμεύει για το πλέξιμο στο χέρι

σεντούκι: (το), ξύλινο κιβώτιο μέσα στο οποίο φυλάγονται ρούχα.

σεργιάνι: (το), 1. πορεία που γίνεται με τα πόδια για προσωπική ευχαρίστηση ενός ατόμου.

2. τόπος όπου περπατούν οι άνθρωποι για διασκέδαση και αναψυχή.

σκουτί: (το), χοντρό ύφασμα απο μαλλί και γενικά κάθε είδους ύφασμα. Συνεκδοχή: καθετί που χρησιμοποιείται για το ντύσιμο των ανθρώπων.

τσουράπι: (το), μάλλινη κάλτσα που φορούν οι κάτοικοι του χωριού, οι χωρικοί.

φουμαρτζής: (ο), αυτός που καπνίζει, "φουμάρει".

χαλινάρι: (το), καπίστρι ή γκέμι των υποζυγίων, καθετί που συγκρατεί την ορμή και τιθασεύει.

χασές: (ο), είδος πάνινου υφάσματος.

χοροστάσι: (το), τόπος στον οποίο γίνονται χοροί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.
‘Ο γάμος στην Πυρσόγιαννη τα παλιά χρόνια’, Αθήνα 1973
- ΚΩΝ/ΝΟΥ Ε. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ.
‘Λαογραφικά Ηπείρου’, Αθήνα 1978.
- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Κ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ.
‘Λαογραφικά Αμμοτόπου’, Αθήνα 1995.
- ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΝΤΕΟΥ.
‘Βασική εγκυκλοπαίδεια Κοντέου’, Θεσ/νίκη 1974.
Τόμος 3^{ος}, σελ. 359, σημείωση 6.
- ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ‘ΣΚΟΥΦΑΣ’.
‘Λεύκωμα του νομού Άρτας’, Άρτα 1972.
- ΜΑΡΙΑ Δ. ΝΤΑΛΑΚΑ..
‘Λαογραφικά στοιχεία Φιλοθέη’, Άρτα 1996.
- ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΠΑΠΠΑ..
‘Ανέκδοτες σημειώσεις’.
- ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ.
‘Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας’, Αθήνα 1980.
- ΚΩΝ/ΝΟΥ Γ. ΣΑΧΙΝΙΔΗ.
‘Κοινωνική λειτουργία του παραδοσιακού χορού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία’, Αθήνα 1995.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΘΩΜΑ ΥΦΑΝΤΗ.
‘Ο παγωνίσσιος γάμος’, Αθήνα 1972.
- ‘Η Αγία Θεοδώρα’, Άρτα 1972.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

- Γκόκας Οδυσσέας, ετών 85, συνταξιούχος Ι.Κ.Α.
- Δημουλάς Αναστάσιος, ετών 51, δάσκαλος.
- Καλογήρου Βασιλική, ετών 80, οικιακά.
- Μπόσμος Δημήτριος, ετών 48, κτηνοτρόφος.
- Μπόσμος Νικόλαος, ετών 74, γεωκτήμονας.
- Μπόσμου Ευαγγελία, ετών 70, οικιακά.
- Παππάς Αριστείδης, ετών 72, συνταξιούχος δάσκαλος.
- Τζουρμανά – Δημουλά Βασιλική, ετών 51, δασκάλα.
- Φώτη Παναγιώτα, ετών 82, συνταξιούχα Ο.Γ.Α.
- Φώτης Περικλής, ετών 78, συνταξιούχος Ο.Γ.Α.
- Φώτης Χρήστος, ετών 84, συνταξιούχος αγροφύλακας.